

Veikko Hyvönen

* 18.9.1929 † 9.7.2018

PROFESSORI VEIKKO Olavi Hyvönen on edesmennyt 9.7.2018 88 vuoden iässä. Hänestä tuli Suomalaisen Tiedeakatemian jäsen 1975. Hän oli syntynyt 18.9.1929 Sysmässä hämäläiseen talonpoikaissukuun. Isä oli muurari ammatiltaan. Hyvönen siirtyi kotiseudultaan Lahden lyseoon vuonna 1946 ja valmistui sieltä ylioppilaaksi 1949.

Akateeminen ura tuntui Hyvösestä houkuttelevalta ja hän alkoi opiskella samanaikaisesti Teknillisessä korkeakoulussa diplomi-insinööriksi ja Helsingin yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa lainopin kandidaatiksi. Väitöskirjoja hän valmisteli myös rinnakkain väitellen kummastakin opinahjosta vuonna 1970. Toimittuaan ensin maanmittausalan tehtävissä Hyvönen siirtyi asteittain Helsingin yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa määräaikaisiin tehtäviin. Väitösten myötä hänet nimitettiin maa- ja vesioikeuden varsinaiseksi professoriksi 1970. Hänen edeltäjänsä oli talousoikeuden, sittemmin maa- ja vesioikeuden professori Ilmari Melander (1904–1987), jonka virka-kausi oli päättynyt vuonna 1968. Hyvönen toimi oppiaineen kehittämiseksi assistentinaan ensin Reijo Muukkonen, sittemmin allekirjoittanut vuoden ajan. Ympäristöky-

symysten merkityksen lisääntyessä oikeustieteelliseen tiedekuntaan saatiin aloitteestamme perustetuksi ympäristöoikeuden apulaisprofessorin virka vuonna 1974. Tiedekunta muutti tutkinnonuudistuksen yhteydessä koko oppiaineenkin nimen ympäristöoikeudeksi 1970-luvun lopussa. Professorin virkanimikkeeseen muutos ei kuitenkaan vaikuttanut. Yliopistollisia luottamustehtäviä Hyvösellä oli lähinnä 1970-luvun aikana. Hän siirtyi virasta eläkkeelle vuonna 1995.

Kertoman mukaan Hyvösen isä oli sanonut pojalleen, että kannattaa opiskella, jotta ei joudu kovin raskaisiin töihin. Myöhemmin Veikko Hyvösen sanotaan todenneen, ettei ollut varma, oliko hänen elämänpolkunsa lopulta vähemmän raskas. Ilmeisesti Hyvönen ottikin ajoittain työssä haasteet raskaasti. Uratiellä näytti opiskelun suuntautumisesta johtuen olleen kaksi vaihtoehtoa, maanmittarin tai juristin. Tehdystä valinnasta ei kuitenkaan johdunut joko-tahi, vaan molemmat ammattialat kohtasivat myöhemmin ajoittain Hyvösen tieteellisessä työssä.

Hyvösellä oli ennen professorikauttaan erilaisia tehtäviä maanmittaushallinnossa runsaan kymmenen vuoden ajan. Aluksi hän toimi geodeettisessa laitoksessa vuo-

desta 1954, sitten maanmittauslaitoksen toimitusinsinöörinä ja tarkastajana 1960-luvun puoliväliin asti. Tuohon aikaan maanmittariltakin edellytettiin vankkaa oman alan lainsäädännön tuntemusta, mihin myös Teknillisen korkeakoulun maanmittausosaston opetuksessa pyrittiin ainakin 1990-luvulle asti. Jätettyään päätoimisen maanmittausuran Hyvönen vaihtoi myöhemmin useissa erityistehtävissä, esimerkiksi Tornion–Muonionjoen selvitysmiehenä, Utsjoen maatoimikunnan jäsenenä ja pohjoisten kuntien vesialueiden rajankäyntitoimikunnan jäsenenä. Hyvösellä oli asiantuntijana kaiken kaikkiaan arvostettu asema maanmittaushallinnossa, vaikka suhde keskusvirastoon oli välillä jännitteinen.

Hyvösellä, jolle perustuslaillisuus oli tärkeässä asemassa, oli luottamustoimia alan komiteoissa ja järjestöissä, ulkomaiden osalta painopiste oli pohjoismaisissa yhteyksissä. Ulkomaisten tutkijoiden vaihto oli tuolloin jokseenkin vähäistä, mutta maanmittausalan verkostoitumisesta huolehti Suomenkin ammattikunnan kattaen maailmanjärjestö FIG. Hyvönen ehti toimia Espoon kaupungin rakennuslautakunnan puheenjohtajana 1981–1993 ja varapuheenjohtajana 1993–1996. Poliittista suuntautumista kuvastaa puheenjohtajuus Porvarillisissa Lakimiehissä 1980-luvun alkupuolella, siis maapoliittisen keskustelun ollessa vielä kiihkeää. Pitkän uran hän teki myös MTK:n maapoliittisena asiantuntijana eläköitymiseensä asti.

Hyvösen professorinura ajoittui kauden, jolloin Suomessa alkoi käynnistyä maapoliittinen, osin kiihkeäkin keskustelu omaisuudensuojan sisällöstä ja sen valtiosääntöoikeudellisesta merkityksestä, kun valmisteltiin lukuisia sellaisia lainuudistushankkeita, joihin tuli sisältymään maan-

omistusoikeuden vapautta kaventavia säännöksiä. Eräänä laukaisijana keskustelussa oli kaavoitus- ja rakennuslainsäädännön uudistushanke KARANEK (1974). Se oli luonteeltaan poliittinen eikä se sellaisenaan toteutunut. Toisena hankkeena oli pakkolunastuslainsäädännön uudistaminen ja siihen liittyen erityisesti kysymys perustuslain säätämisyjärjestyksestä. Yhteiskunnallinen keskustelu koski sitä, voitiinko kaavailtu lainsäädäntöuudistus säätää tavallisena lakina vai oliko se perustuslain turvaaman omaisuudensuojan vuoksi säädettävä vaikeutetussa lainsäätämisyjärjestyksessä. Lain säätämistä tavallisena lakina Hyvönen arvosteli ankarasti kirjassaan *Maapaketti* (1976). Sosialisoinnin uhan teema säilyi keskeisenä professorikauden loppuun asti (*Maaomaisuuden perustuslainsuojasta* 1993). Maapolitiikan alalla Hyvönen kiinnitti huomionsa niin ikään väitetyn perustuslainvastaisuuden vuoksi lunastuslain tulkinnan osalta ns. arvonleikkaussäännöksen luovuttajan oikeutta täyteen korvaukseen heikentävään vaikutukseen sekä rantojen suojelusta johtuviin rakentamistoiminnan eli perusrakennusoikeuden korvauksettomiin rajoituksiin. Hyvösen pyrkimys legalismiin ja perustuslaillisuuden konservatiiviseen määrittelyyn ei hyväksynyt käsitystä siitä, että maanomistajien oli korvauksetta tai vain osittaisella korvauksella alistettava kohdennettuihin käyttörajoituksiin. Ympäristömenetykseksi hän määritteli maanomistajan jäämisen vaille korvausta luonnonsuojelu- tai lunastustilanteessa.

Vaikka taustalla saattoi olla maapoliittisia tavoitteita, Hyvönen hallitsi juridikan perinpohjaisesti niissä asioissa, joihin hän katsoi aiheelliseksi puuttua. Koska normien sisällöstä ei ollut erimielisyyttä, tästä seurasi kädenvääntöä siitä,

miten väljästi tai suppeasti lainsäädännöllisiä normeja oli lupa tulkita perustuslain näkökulmasta. Poliittisen vastakkainasettelun hiljalleen laantuessa 1980-luvun loppua kohden yhteiskunnassa näyttää muodostuneen laajalti kompromissikelpoinen käsitys omaisuudensuojasäännöksen sisällöstä ja vaikutuksesta lainvalmisteluun ja oikeudelliseen päätöksentekoon. Osin tämä johtui silloiseen hallitusmuotoon lisätystä ympäristöperusoikeussäännöksestä.

Luonnonsuojelulainsäädännön uudistushankkeet tulivat ajankohtaisiksi 1990-luvun alkupuolella. Tuolloin Hyvönen laati lukuisia luonnonsuojelusta johtuviin rajoituksiin mainitusta näkökulmasta kantaa ottavia lehtikirjoituksia, jotka koskivat valkoselkätikan suojelua, luonnon korvausjärjestelmää ja muun muassa aihetta "Natura ja korruptio". Yhteiskunnalliset ajankohtaisaiheet saivat Hyvösen kirjoittamaan runsaasti asiantuntijalausuntoja ja selvityksiä. Etenkin saamelaiden maanomistusoikeus ja pohjoisten vesialueiden omistajuus samoin kuin yksityisten kalastusoikeudet olivat hänelle tärkeitä aiheita. Pohjois-Suomen vesialueiden omistusten ja kalastusoikeuksien historiallisten juurien selvittäminen yksityisten tahojen puolesta muodostui pitkäaikaiseksi haasteeksi, ja Hyvönen toimikin asiamiehenä tai asiantuntijana lukuisissa maa- ja vesioikeudellisissa kiinteistötoimituksissa.

Hyvösen runsas kirjallinen tuotanto painottuu maa- ja vesioikeuteen, lähinnä kiinteistömuodostusoikeuteen. Tässä suhteessa hän jatkoi professoreiden Kyösti Haatajan ja Jorma Pietilän merkittävää tutkimustraditiota. Hyvösen oikeustieteellinen väitöskirja *Määräalan luovutuksensaajan oikeus- asemasta* (1970) sijoittuu esineoikeuden alaan. Työn esitarkastajina olivat professo-

rit Simo Zitting ja Pertti Muukkonen. Teoksen johdannossa Hyvönen sanoo esineoikeuden ja erityisesti kiinteistöoikeuden olevan jopa kaikkein vaikeimpia oikeudenaloja. Toisen, Teknilliseen korkeakouluun tehdyn väitöskirjan *Asianosaisten määräämistöistä kiinteistötoimituksissa* (1970) näkökulma oli niin ikään oikeudellinen, esitarkastajina olivat professorit Jorma Pietilä ja Tauno Tirkkonen. Jälkimmäisen aiheen käsittelytapa heijastaa maanmittausalan ja oikeustieteen läheistä ja perinteistä sukulaisuutta. Myöhemmin Hyvönen julkaisi laajoja esityksiä kiinteistönmuodostamisoikeudesta (1982, 1988, 1991) sekä kaavoitus- ja rakentamisoikeudesta (1974, 1988). Ne olivat osin historiallisia, osin lainopillisia, käsikirjanomaisia teoksia.

Hyvösellä oli kiinnostuksensa aiheisiin käytännöllinen suhde. Maanmittausalan koulutukseen oli vanhastaan kuulunut arviointitekniikan vuoksi keskeisenä osana maan luonnon ja kasvilajien tuntemus, jota Hyvönen arvosti ja hyödynsi. Hänen toimintansa Lapissa maanmittarina herätti kiinnostuksen kalastukseen. Hyvönen arvosti kotiseutuaan Sysmää, vaikka oli sieltä aikoinaan "lopullisestikin" lähtenyt, toimien kunnan pyynnöstä seudun hyväksi. Hänet kutsuttiin Sysmän neuvottelukunnan jäseneksi vuonna 1991, kun kunnan johtoa alkoi huolestuttaa asukasmäärän jatkuva lasku.

Koulutuksessa Hyvönen suhtautui oppilaisiinsa kannustavasti. Hän johdatti jatko-opiskelijoitaan erityisesti maa- ja vesioikeuden tutkimusaiheisiin. Monet tuon aikakauden opiskelijat muistavat Teknillisen korkeakoulun kiinteistöopin ja Helsingin yliopiston yhdessä järjestämät maanmittausalan opiskelijoiden kenttäkurssit Päivölässä, joilla Hyvönen usein oli mielellään mukana vetäjänä.

Professori Hyvösen kirjallinen asiantuntemus jää historiaan merkittävänä lainopillisena tietopankkina ja apuna jatkotyökentelylle ja käytännön ongelmien tutkimukselle. 1990-lukua lähestyttäessä perinteisen maanmittausalan oikeudellis-käytännöllisen tutkimuksen merkitys alkoi vähentyä, koska yhtäältä monet kiinteistönmuodostuksen ja kaavoituksen ratkaisut teknistyivät, toisaalta historiallisista syistä vaikeat, yleensä omistukseen liittyvät oikeuskysymykset enenevässä määrin, jossakaan ei edelleenkään kaikilta osin, alkoivat saada ratkaisunsa. Toisaalla kiinteistön-

muodostus maanmittaustoimena vähitellen integroitui yhä enemmän kaavoitusta koskevaan sääntelyyn, mikä on ollut omiaan synnyttämään laaja-alaisempia lainsäädännöllis-hallinnollisia uudistuksia ja tutkimustarpeita. Maankäytön suunnittelun myötä laajemminkin ympäristönäkökoh-
tien merkitys on lisääntynyt kaikessa alueiden käytön suunnittelussa ja järjestämisessä. Oma merkityksensä maa-
oikeudellisen tutkimuksen vähentymisessä lienee silläkin, että julkinen tutkimusrahoitus Suomessa ylipäänsä on ehtynyt perinteisen lainopillisen tutkimuksen osalta.

Erkki J. Hollo